18/05/2024

Το Ορθόδοξο χριστιανικό ήθος – Του Επισκόπου πρ. Ζαχουμίου και Ερζεγοβίνης Αθανάσιου Γιέφτιτς

/ Γνώμες

«Μόρφωσόν Σου τον Χριστόν εν τω μέλλοντι αναγεννάσθαι, και οικοδόμησον αυτόν εν τω θεμελίω των Αποστόλων και των Προφητών Σου·
και μη καθέλης, αλλά φύτευσον αυτόν φύτευμα αληθείας εν τη Αγία Σου Καθολική και Αποστολική Ε κ κ λ η σ ί α… » (Ευχή του αγίου Βαπτίσματος)

Τί άλλο είναι ο Χριστιανισμός παρά Αυτός ο ίδιος ο Χριστός; Χριστός δε θα πει, και είναι πραγματικά, ο Λόγος και Υιός του Θεού, που σαρκώθηκε και έγινε άνθρωπος. Το όνομα του Χριστού («χρισμένος», από το χρίω) προέρχεται, όπως είναι γνωστό, από το γεγονός της Σαρκώσεως του Θεού Λόγου και της ενώσεως Θεού και ανθρώπου στο πρόσωπο του Κυρίου. Επειδή δε στο Χριστό ενώθηκαν μια για πάντα Θεός και άνθρωπος και συνεπώς ε χ ρ ί σ θ η ο άνθρωπος από το Θεό, η ανθρώπινη φύση από τη θεία φύση, γι’ αυτό και ο Λόγος του Θεού που σαρκώθηκε και έγινε

άνθρωπος λέγεται «Χριστός», δηλαδή Θεός μαζί και άνθρωπος, Θ ε άνθρωπο.

Αυτό το κεντρικό γεγονός της χριστιανικής μας πίστεως πρέπει να το τονίσουμε πολύ έντονα και μάλιστα από την αρχή, όταν έχουμε την πρόθεση να μιλήσουμε για το ορθόδοξο χριστιανικό ήθος. Γιατί πολλοί από μας τους σημερινούς ανθρώπους κάνουμε πολύ συχνά ένα από τα δύο παμπάλαια λάθη: ή θεωρούμε το Χριστό μονάχα ως «Θεό », ξεχνώντας πως ο «Θεός» αυτός έγινε ένας από μας με σάρκα και αίμα ανθρώπου ή, αντίθετα, θεωρούμε το Χριστό μονάχα ως ένα μεγάλο, σοφό και καλό «άνθρωπο», και λησμονούμε πως ο Χριστός είναι συνάμα και αληθινός Θεός, παραμένει δε Θεός και μετά την Ενανθρώπησή Του. Η ενότητα αυτή του Χριστού, το γεγονός δηλαδή πως ο Χριστός είναι ταυτόχρονα Θεός και άνθρωπος, πλήρης και αληθινός Θεός και πλήρης και αληθινός άνθρωπος, αποτελεί το μοναδικό γεγονός και την υψίστη αλήθεια της χριστιανικής μας πίστεως. Χωρίς αυτή την υψίστη και μοναδική αλήθεια του Χριστιανισμού, δηλαδή του Θε¬ανθρώπου Χριστού, που προβάλλεται στον άνθρωπο για να την αποδεχθεί με το κριτήριο της πίστεως, δεν υπάρχει ούτε ο Χριστιανισμός, ούτε ο χριστιανός, μα και ούτε ολότελα χριστιανικό ήθος και ζωή. Η μαρτυρία για το Χριστό ως ενιαίο και προσωπικό («υποστατικό») Θεό και άνθρωπο αποτελεί την κεντρική μαρτυρία των Αποστόλων, των Μαρτύρων και όλων των Αγίων, δηλαδή τη βασική μαρτυρία και πίστη της καθολικής (κατά – όλον) Εκκλησίας, το Ευαγγέλιο της. Γιατί το Ευαγγέλιο της Εκκλησίας, που κατέγραψαν οι Απόστολοι ως αυτόπτες και μάρτυρες και το επισφράγισαν με το αίμα τους, δεν είναι τίποτε άλλο παρά η μαρτυρία για το Λόγο του Θεού, που έγινε σάρκα, δηλαδή άνθρωπος, και σταυρώθηκε και αναστήθηκε από το βασίλειο των νεκρών και παραμένει ως Θεάνθρωπος μαζί μας όλες τις ήμερες μέχρι τη συντέλεια του αιώνος (Βλ. Ιω. α’ 1-14˝ Ματθ. ιστ’ 16· κη’ 16-20˝ Α’ Κορ. α’ 23-24· ιε’ 1-20˝ Α’ Ιω. α’ 1-3 κ.ά.).

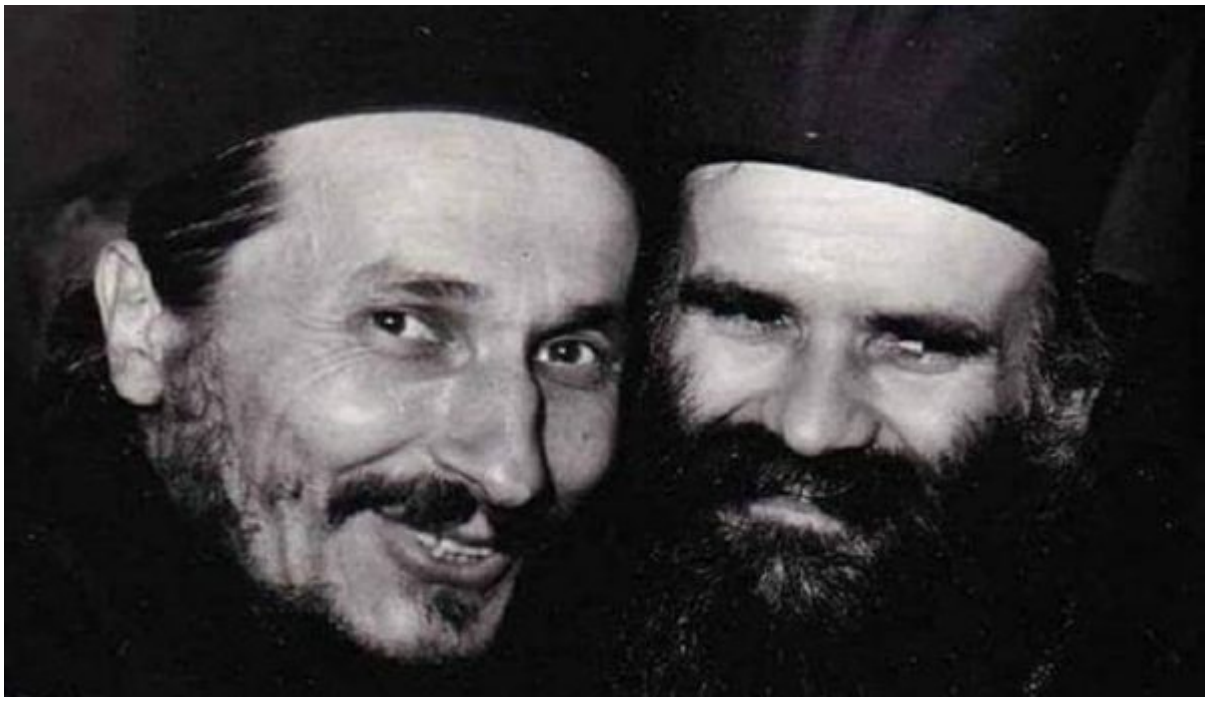

Όμως για να μην πέσουμε ούτε σε ένα άλλο καταστρεπτικό λάθος, που θα μας οδηγούσε έξω από την περιοχή της χριστιανικής αλήθειας, της αποκαλυμμένης από τον ίδιο το Θεό (αυτό δε θα σήμαινε έξω από την περιοχή του Χριστού), είναι ανάγκη επιτακτική να ξεκαθαρίσουμε και κάτι ακόμη σχετικά με την πίστη μας στο Θεάνθρωπο Χριστό. Είναι γνωστό πως η χριστιανική μας υπόσταση και ζωή και το ήθος αρχίζουν από τη στιγμή που βαπτιζόμαστε στο Χριστό, στο θάνατο και την ανάστασή Του. Γιατί πραγματικά βα¬πτιζόμαστε στο Χριστό, το Θεό και τον άνθρωπο, και ντυνόμαστε το Χριστό, αφού γινόμαστε σύμφυτοι και σύμμορφοι και συγκοινωνοί στο θεανθρώπινο θάνατό Του και στη θεανθρώπινη ανάστασή Του σύμφωνα με τη μαρτυρία του Αποστόλου Παύλου και τις ευχές της Εκκλησίας μας, όταν τελεί το μυστήριο του αγίου βαπτίσματος. Τη στιγμή λοιπόν που βαπτίζεται ο άνθρωπος, στην Ορθόδοξη Εκκλησία, ο ιερέας αναφέρει το όνομα της Αγίας και Ζωοποιού Τριάδος, όταν λέγει μυστηριακά: «Βαπτίζεται ο δούλος του Θεού εις το όνομα του Πατρός και του Υ ι ο ύ και του Αγίου Πνεύματος». Μετά δε τη βάπτιση χρίεται ο νεοφώτιστος με το χρίσμα του Παναγίου Πνεύματος. Τούτο το γεγονός σημαίνει πως ο Χριστός, στον οποίον βαπτιζόμαστε είναι αχώριστα ενωμένος με την Παναγία Τριάδα, τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα. Γι’ αυτό και η πίστη μας και το βάπτισμά μας σ’ Αυτόν ως Θεάνθρωπο είναι συνάμα πίστη και βάπτισμα σ’ Αύτη την ίδια την Αγία Τριάδα, τον ένα και μοναδικό αληθινό Θεό μας, γιατί ο Χριστός είναι ο «Ένας της Τριάδος», που σαρκώθηκε και έγινε άνθρωπος παραμένοντας όμως για παντοτινά το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος. Άλλωστε, σύμφωνα με τους Πατέρες της Ορθοδόξου Εκκλησίας μας, το όνομα του Χριστού (ο «χρισμένος») φανερώνει ολόκληρη την Αγία Τριάδα. Σχετικά γράφει ο άγιος Βασίλειος ο Μέγας: «Η του Χριστού προσηγορία του παντός έστιν ομολογία· δηλοί

γαρ τον τε χρίσαντα Θεόν και τον χρισθέντα Υιόν και το χρίσμα, το Πνεύμα, ως παρά Πέτρου του Αποστόλου εν ταις Πράξεσι μεμαθήκαμεν Ιησούν τον από Ναζαρέτ, ον έχρισεν ο Θεός τω Πνεύματι τω Αγίω» (P.G. 32, 116). Συνεπώς, όταν εμείς οι ορθόδοξοι πιστεύουμε στο Χριστό, ως Θεάνθρωπο, πιστεύουμε συνάμα και στην Αγία Τριάδα, που μας την αποκάλυψε ακριβώς η σάρκωση και ενανθρώπηση του Χριστού.

Γιατί ο Θεός των Αβραάμ, Ισαάκ και Ιακώβ (και όχι ο Θεός των φιλοσόφων ή των θρησκειών) αποκαλύφθηκε σε μας στο πρόσωπο του Χριστού με τη σάρκωσή Του. Ο σαρκωμένος λοιπόν Λόγος του Θεού, ο ιστορικός Θεάνθρωπος Ιησούς, είναι ακριβώς η ουσία της Αποκαλύψεως του Θεού, η ουσία του Χριστιανισμού. Αυτός, ως Θεάνθρωπος, είναι η ίδια η Αποκάλυψη σε όλη της την πληρότητα. Χωρίς τη σάρκωση του Χριστού, του δευτέρου Προσώπου της Αγίας Τριάδος, εμείς δεν θα είχαμε γνωρίσει τίποτε από το μυστήριο αυτής της Τριάδος, Όπως παρατηρεί σχετικά ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς: «Ει μη εσαρκώθη ο του Θεού Λόγος, ουκ αν εδείκνυτο Πατήρ αληθώς ο Πατήρ· ουκ αν αληθώς Υιός ο Υιός· ουκ αν το Πνεύμα το Άγιον προϊόν και αυτό εκ του Πατρός· ουκ αν ο Θεός εν ουσία και υποστάσεσιν, αλλ’ ενέργεια τις μόνον ενθε¬ωρούμενη τοις κτίσμασι» (P.G. 151, 204). Γι’ αυτό λοιπόν ολόκληρη η χριστιανική Αποκάλυψη είναι Χριστολογική και Χριστοκεντρική, αλλά αυτός ο ορθόδοξος «Χριστοκεντρισμός» είναι Τριαδολογικός, σημαίνει δηλαδή ακριβώς τον Τριαδοκεντρισμό. Αλλιώτικα δεν μπορούμε να έχουμε την ορθή, την ορθόδοξη Χριστολογία και, σε επέκταση, την ορθόδοξη πίστη και ζωή, το ήθος εν τω Χριστώ.

Σε τούτο το σημείο κρίνουμε αναγκαία και μια ακόμη διευκρίνιση. Πολλοί από μας τους σύγχρονους χριστιανούς πιστεύουμε μεν στο Χριστό, δεν Τον πιστεύουμε όμως μέσα στην Εκκλησία Του και μαζί με την Εκκλησία Του. Με πιό πολλή ακρίβεια, δεν τον πιστεύουμε ως Εκκλησία, αλλά ασυνείδητα ή ενσυνείδητα Τον αποχωρίζουμε από την Εκκλησία Του, που είναι το προσωπικό Σώμα Του, η Σάρκα Του. Ο Χριστός όμως, στην Ορθόδοξη πίστη μας και στο βίωμα της Εκκλησίας μας, νοείται και πιστεύεται μονάχα με την Εκκλησία Του, που είναι το Θεανθρώπινο Σώμα Του. Γιατί ο Χριστός με τη Σάρκωσή Του πήρε επάνω Του σώμα και έγινε σώμα ο Ίδιος, και ακριβώς το σώμα αυτό είναι η Εκκλησία. «Ο Χριστός ανέλαβε το σώμα της Εκκλησίας, λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, «και την Εκκλησίαν εποίησεν σώμα Εαυτού» (P.G. 52, 429). Για τούτο ο Χριστός είναι αχώριστος από την Εκκλησία, που είναι το σώμα Του, και η Εκκλησία είναι αχώριστη από το Χριστό, που είναι η κεφαλή της και η απαρχή της, η ζωή της και το ήθος της. Έτσι η ορθόδοξη Εκκλησιολογία βρίσκεται ολόκληρη στη Χριστολογία, γιατί αυτό που απασχολεί και ενδιαφέρει την Εκκλησία, απασχολεί και ενδιαφέρει το Χριστό και αυτό που απασχολεί και ενδιαφέρει το Χριστό, απασχολεί και ενδιαφέρει συνάμα

και την Εκκλησία Του. Γι’ αυτό κατά τη στιγμή του βαπτίσματός μας ενωνόμαστε με το Χριστό εις το όνομα της Αγίας Τριάδος. Τούτο όμως σημαίνει ακριβώς πως φυτευόμαστε στο σώμα του Χριστού, στην Εκκλησία, όπως μας το λέγει πολύ καθαρά η ευχή του αγίου Βαπτίσματος: «Φύτευσον αυτόν φύτευμα αληθείας εν τη Αγία Σου Καθολική και Αποστολική Εκκλησία».

Έτσι, όταν αποχωρίζουμε το Χριστό από την Εκκλησία ή την Εκκλησία από το Χριστό, κάνουμε το μεγαλύτερο σφάλμα και πέφτουμε στη μεγαλύτερη αίρεση: αποσαρκώνουμε και απογυ¬μνώνουμε το Χριστό, τον σαρκωθέντα Θεό Λόγο και τον αποδιώκουμε από το σώμα Του. Αυτό όμως σημαίνει πως Τον αποδιώκου¬με από τον άνθρωπο και από τον κόσμο. Αλλά τότε, όταν αποσαρκώνουμε το Χριστό-Θεάνθρωπο, πώς μπορούμε να είμαστε πια χριστιανοί και να μιλάμε για «Χριστιανισμό»;

Από τα όσα υπογραμμίσαμε μέχρις εδώ έγινε αντιληπτό, πώς το κεντρικό μυστήριο της Ορθοδοξίας είναι ο Χριστός, ο Θεάνθρωπος, ο πλήρης και αληθινός Θεός, ο ενωμένος με την Αγία Τριάδα και ο πλήρης και αληθινός άνθρωπος, ο ενωμένος με όλους τους ανθρώπους, που αποτελούν το σώμα Του, την Εκκλησία. Η αλήθεια αυτή και το γεγονός αυτό αποτελούν ολόκληρο το δόγμα της Ορθοδόξου ευαγγελικής πίστεως μας, και τη χριστιανική ζωή και το ήθος μας, όπως μας το παρέδωσαν οι Απόστολοι και οι Πατέρες. Ο Χριστός ως Θεάνθρωπος είναι πραγματικά και modus credendi και modus vivendi, και modus cognoscendi και modus faciendi για μας τους ορθοδόξους, αλλά ο Χριστός αχώριστα ενωμένος με την Παναγία Τριάδα και αχώριστα ενωμένος με την ανθρωπότητα, με την Εκκλησία Του. Για συντομία θα αναφέρουμε μονάχα ένα κείμενο των αγίων Αποστόλων, που επιβεβαιώνει όλα όσα αναφέραμε μέχρις εδώ, δηλαδή τη σχέση και ένωση της ορθοδόξου Χριστολογίας, Τριαδολογίας, Εκκλησιολογίας και Ανθρωπολογίας. Το κείμενο αυτό είναι μια προσευχή του Αποστόλου Παύλου, που ή δομή και το περιεχόμενό της αποδίδουν πιστά την καθολικότητα και αλληλοπεριχώρηση της ορθοδόξου πίστεως, της ζωής και του ήθους :

«Τούτου χάριν κάμπτω τα γόνατά μου προς τον Πατέρα του Κυρίου ημών Ι η σ ο ϋ Χριστού, εξ ου πάσα πατριά εν ούρανοίς και επί γης ονομάζεται, ίνα δώη υμίν κατά τον πλούτον της δόξης Αυτού δυνάμει κραταιωθήναι διά του Πνεύματος Αυτού εις τον έσω άνθρωπο ν, κατοικήσαι τον Χριστόν διά της πίστεως εν ταις καρδίαις υμών, εν αγάπη ερριζωμένοι και τεθεμελιωμένοι, ίνα εξισχύσητε καταλαβέσθαι συν πάσι τοις αγίοις, τί το πλάτος και μήκος και βάθος και ύψος, γνώναι τε την υπερβάλλουσαν της γνώσεως αγάπην του Χριστού, ίνα πληρωθήτε εις παν το πλήρωμα του Θεού. Τω δε δυναμένω υπέρ πάντα ποιήσαι υπερεκπερισσοϋ ων αιτούμεθα ή νοούμεν κατά την δύναμιν την ενεργουμένην εν ημίν, Αυτώ η δόξα εν

τη Εκκλησία εν Χριστώ Ιησού εις πάσας τας γε¬νεάς του αιώνος των αιώνων αμήν» (Εφεσ. γ’ 14-21).

II

Το Χριστολογικό δόγμα, όπως επίσης και το Τριαδικό, το Εκκλησιολογικό, το Ανθρωπολογικό, όπως και όλα τα άλλα δόγματα της πίστεως, για μας τους ορθοδόξους δεν είναι φιλοσοφικές κατηγορίες ή αρχές ή στοιχεία από ένα μεγαλεπίβολο φιλοσοφικό σύστημα, είτε αυτό ονομάζεται χριστιανικό, ή ιδεαλιστικό, ή υπαρξιακό, ή όπως αλλιώς μπορεί να ονομασθεί. Μ’ ένα τέτοιο τρόπο θέλησαν να χρησιμοποιήσουν τα δόγματα της Εκκλησίας στη φιλοσοφία τους ο Solovjev και ο Berdjajev, αλλά και άλλοι χριστιανοί φιλόσοφοι ιδιαίτερα στη Δύση. Στην ορθοδοξία τα δόγματα τοποθετούνται σε εντελώς διαφορετική προοπτική. Πρόκειται δηλαδή για την ομολογία της «άπαξ παραδοθείσης τοις αγίοις πίστεως», κατά τον Απόστολον Ιούδα (1,3). Πρόκειται για τη «μωρία του Θεού», που αχρείωσε τη σοφία των σοφών σ’ αυτό τον κόσμο, για να σώσει τον άνθρωπο. Πρόκειται για το «κήρυγμα των Αποστόλων και τα δόγματα των Πατέρων», δηλαδή για τη μια και μοναδική πίστη της Εκκλησίας, που μέσα της ζούμε, σωζόμαστε και γινόμαστε θεοί κατά χάρη.

Γι’ αυτό η Ορθόδοξη Εκκλησία πάντοτε και σ’ όλους τους αιώνες είχε για πρώτη της φροντίδα το να ο ρ θ ο τ ο μ εί με τη «μάχαιρα του Πνεύματος» το λόγο της αληθείας, δηλαδή να ορθοτομεί την πίστη, που είναι ταυτόχρονα λόγος αλήθειας και λόγος ζωής και λόγος σωτηρίας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, που είναι η σωτηρία μας, ποτέ δεν αδιαφόρησε, ούτε και μπορούσε να το κάμει, για την αλήθεια, την ορθότητα της πίστεως, «το πρώτον της σωτηρίας ημών φάρμακον», κατά τον άγιο Μάξιμο (P.G. 91, 465). Κάτι τέτοιο θα σήμαινε αδιαφορία για την ίδια τη σωτηρία των ανθρώπων. Αν η Εκκλησία έμενε αδιάφορη για την ορθοδοξία της πίστεως, που είναι η προϋπόθεση και το περιεχόμενο της ζωής και της σωτηρίας μας, θα αρνιόταν τον Εαυτό της, την ίδια την ουσία της.

Αν «χωρίς της πίστεως αδύνατον ευαρεστήσαι τω Θεώ» (Εβρ. ια΄ 6), αυτό σημαίνει πρώτιστα πως εδώ τονίζεται η ορθότητα της πίστεως, η ορθή δόξα για το Θεό, η ορθή δοξολογία του Θεού, η ορθοδοξία. «Δει πάντως πίστεως μεν, και προ γε των άλλων ορθής», γράφει ο Κύριλλος Αλεξανδρείας (P.G. 72, 776). Και ο Κύριος στην αρχιερατική Του προσευχή προσευχόταν όχι μονάχα για το «ίνα πάντες εν ώσιν», αλλά «ίνα ώσιν εν καθώς και η¬μείς -η Αγία Τριάς- εν εσμέν» (Ιω. ιγ’ 21-22). Ο Κύριος προσευχόταν και για τον αγιασμό των πιστών, που πραγματοποιείται με την ορθή πίστη: «Πάτερ... αγίασον αυτούς εν τη αληθεία σου· ο λόγος ο σος αλήθεια εστί». Και ο θείος Χρυσόστομος δίνει στο σημείο τούτο την εξής ερμηνεία: «Αγίους ποίησον διά της του Πνεύματος δόσεως και των ορθών

δογμάτων... τα γαρ ορθά δόγματα, περί Θεού λεγόμενα, αγιάζει την ψυχήν» (P.G. 59,443).

Σε τούτο το σημείο η Ορθόδοξη Παράδοση ακολουθεί πιστά τον Απόστολο Παύλο, που μας υπογραμμίζει πως η πίστη, η ορθή και ζωντανή πίστη, η «πίστις της αληθείας», είναι η αρχή για τη χριστιανική μας υπόσταση: «Μέτοχοι γαρ γεγόναμεν του Χριστού, εάνπερ την αρχήν της υποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν» (Εβρ. γ' 14). Και ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος ερμηνεύοντας τον Παύλο τονίζει: «Τί έστιν αρχή της υ¬ποστάσεως; -Τ η ν πίστιν φησί, δ ι' η ς υπέστημεν και γεγεννήμεθα και, ως αν τις ε ί π ο ι, συνουσιώθημεν τω Χριστώ» (P.G. 63, 56). Η αρχή λοιπόν, η βάση της υπάρξεώς μας είναι η πίστη, με την οποία «υπέστημεν» (δηλαδή πήραμε την πραγματική μας υπόσταση το «κατά Χριστόν υποστήναι») και «γεγεννήμεθα» και «συνουσιώθημεν» τω Χριστώ. Παρόμοια ερμηνεύει τον Παύλο και ο Θεοδώρητος Κύρου: «Ταύτην την πίστιν (ο Παύλος) αρχήν της υποστάσεως κέκληκε· δι' εκεί¬νης γαρ ενεουργήθημεν και συνήφθημεν τω Δεσπότη Χριστώ και της του Παναγίου Πνεύματος μετειλήφαμεν χάριτος» (P.G. 82, 701). Εδώ βλέπουμε με σαφήνεια, πως η πίστη, το δόγμα, σύμφωνα με την ορθόδοξη εμπειρία, περιέχει την πραγματικότητα της αναγεννήσεως και της σ υ ν ο υ σ ι ώ σ ε ω ς, της ενώσεως δηλαδή και μετοχής και κοινωνίας με το Χριστό και το Άγιο Πνεύμα. Αυτό ακριβώς είναι το αληθινό ήθος της Ορθοδοξίας: η αναγέννηση, συνουσίωση, ένωση, μετοχή και κοινωνία με το Χριστό διά του Αγίου Πνεύματος.

Φωτο: Ο Γέροντας Αιμιλιανός στα Κατουνάκια με τον μακαριστό Γέροντα Εφραίμ και τον Σέρβο μητροπολίτη Αθανάσιο Γιέφτιτς το 1988

Το ορθόδοξο λοιπόν ήθος, που είναι η κοινωνία του προσώπου μας με το Θεό Πατέρα εν Χριστώ διά του Αγίου Πνεύματος και ο αγιασμός ολόκληρου του ανθρώπου στην οδό της θεώσεως, αρχίζει να υπάρχει, μόνον όταν έχουμε ως προϋπόθεση την ορθή πίστη, την ορθοδοξία. Κάθε εκτροπή από την ορθοδοξία έχει ως συνέπεια την έκπτωση από την πνευματικότητα. Τρανό παράδειγμα για τούτη την αλήθεια είναι το filioque, που έγινε αιτία να καταπέσει η πνευματικότητα στη Δύση.

Η «πίστις χωρίς έργων νεκρά έστι» (Ιακ. β’ 26), αλλά «και έργα χωρίς πίστεως νεκρά έστι», σύμφωνα με την κοινή μαρτυρία των Πατέρων μας. Και τα δύο αυτά, δηλαδή το ορθό δόγμα και ο ορθός βίος είναι στην Ορθόδοξη εμπειρία αδιάσπαστα. Ενωμένα και τα δύο μαζί φέρουν μέσα τους την σφραγίδα και τη χάρη του Παναγίου Πνεύματος. Η αγιότητα και τελειότητα των Αγίων, αυτό δηλαδή που είναι για την Ορθοδοξία το παν, γεννιέται κατά συνέπεια από την ορθή πίστη και

τον ορθό βίο με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος: «Άπας γαρ ο των αγίων έπαινος και μακαρισμός, γράφει ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος, διά των δύο τούτων συνί¬σταται, διά τε της ορθοδόξου πίστεως και του επαινετού βίου και διά της δωρεάς του Αγίου Πνεύματος και των χαρισμάτων Αυτού. Τοις γαρ δυσί τού¬τοις το τρίτον συνέπεται. Εν γαρ τω βιώσαι τινα καλώς τε και θεοφιλώς μετά φρονήματος ορθοδόξου και εν τω χαριτωθήναι από Θεού και δοξασθήναι διά της του Πνεύματος δωρεάς, συνέπεται αύυτώ ο έπαινος και ο μακαρισμός παρά πάσης της Εκκλησίας των πιστών και παρά πάντων των διδασκάλων αυτής».

Γίνεται λοιπόν φανερό, πως η ορθή πίστη, δηλαδή η ορθοδοξία, είναι το θεμέλιο και το περιεχόμενο της νέας ζωής εν Χριστώ και του ήθους της Εκκλησίας και κάθε ανθρώπου, που στην περιοχή της αναγεννιέται ως «καινή κτίσις». Το να είναι κανείς καινούρια κτίση εν Χριστώ, αυτό δηλαδή που είναι το ορθόδοξο ήθος, σημαίνει κατά τον Απόστολο Παύλο και τους Πατέρες ότι «τα αρχαία παρήλθε, ιδού γέγονε καινά τα πάντα» (Β’ Κορ. ε’ 17). Ότι δηλαδή οι αρχαίες και νεώτερες πλάνες της ειδωλολατρείας και της ψευτολατρείας του Θεού ξεπεράστηκαν και έφτασε η αληθινή Θεογνωσία και η ορθόδοξη λατρεία του Θεού εν Πνεύματι και α λ η θ ε ί α· ότι έφτασαν «τα της εν αληθεία θεοσέβειας δόγματα», όπως λέγει χαρακτηριστικά ο άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας (P.G. 74, 537). Εν Χριστώ Ιησού ισχύει μονάχα η καινή κ τ ί σ ι ς γράφει ο Απόστολος Παύλος στους Γαλάτες, και αμέσως πιό κάτω: «και όσοι τω κανόνι τούτω στοιχήσουσιν, ειρήνη επ’ αυτούς και έλεος» (Γαλ. στ’ 15 – 16). Αυτός ο κανόνας της καινούργιας κτίσεως, που πρέπει να τον ακολουθούν οι χριστιανοί, είναι κατά τον άγιο Ειρηναίο, ο «κανών της πίστεως», ο «αμετάθετος κανών της αληθείας», που τον παίρνουμε στο Βάπτισμα, όταν ομολογούμε το Σύμβολο της πίστεως.

Ο αξέχαστος Ρώσος Καθηγητής N. Gludokosky σε μια του συνάντηση με τους Αγγλικανούς το 1925, διατυπώνοντας την ορθόδοξη παραδοσιακή ερμηνεία του πιο πάνω χωρίου του Παύλου, έλεγε πως τα ορθά δόγματα «εκφράζουν αυτή τη φύση της χριστιανικής μας ζωής», είναι «οι κανόνες» της «καινής κτίσεως», που πρέπει να ακολουθούμε, είναι οι «νόμοι της χριστιανικής μας υπάρξεως», οι «σταθερές βάσεις για τον ορθό βίο» και τα «απαραίτητα στοιχεία για τη χριστιανική μας ζωή». Τα δόγματα επιβεβαιώνουν την νέα πραγματικότητα του Χριστιανισμού, είναι η βάση, το θεμέλιο, το στήριγμα και η περιφρούρηση της χριστιανικής ενότητας στην Εκκλησία, που είναι ακριβώς ο «στύλος και το ε δ ρ α ί ωμα της αληθείας» κατά τον Παύλο (Α’ Τιμ. γ’ 15). Αλλά και κατά τον Χρυσόστομο «η αλήθεια εστί της Εκκλησίας και στύλος και εδραίωμα» (P.G. 62, 554). Με τούτη την ίδια έννοια ορίζει και ο άγιος Μάξιμος την Εκκλησία: «Καθολικήν Εκκλησίαν, την ορθήν και σωτήριον της πίστεως ομολογίαν, ο Κύριος είναι ειπών» (P.G. 90, 93). Παρόμοια και ο άγιος Ισί¬δωρος ο Πηλουσιώτης: «Το

άθροισμα των αγίων, το εξ ορθής πίστεως και πολιτείας αρίστης συγκεκροτημένον. Εκκλησία εστίν» (P.G 78, 685).

Εδώ μπορούμε να συμπεράνουμε, πως για την ορθόδοξη Παράδοση και γενικά για την ορθόδοξη εκκλησιαστική εμπειρία, το δόγμα και το ήθος ήταν και είναι η ιδία η Ορθόδοξη Καθολική Εκκλησία, ακριβώς επειδή είναι το ζωντανό Σώμα του Χριστού, που οδηγείται από το Ζωοποιό Πνεύμα του Χριστού. Για τους Αποστόλους και τους Πατέρες πάλι, η Αλήθεια και η Ζωή είναι ο Χριστός, η πίστη και η σωτηρία είναι πάλι ο Χριστός, αλλά πάντοτε μέσα στην Εκκλησία, στο θεανθρώπινο σώμα Του. Έτσι γίνεται φανερό, πως και η Εκκλησία είναι αλήθεια και ζωή χάρις στην παντοτινή παρουσία μέσα της του Χριστού και του Παρακλήτου Πνεύματος. Αλλιώτικα δεν μπορεί να είναι σώμα Χριστού ούτε Εκκλησία του ζωντανού Θεού, αλλά εκκλησία νεκρή «εκκλησία πονηρευομένων», κατά τον Ψαλμωδό (Ψαλμ. 25,5). Η Νύμφη του Χριστού, η Εκκλησία, η αγνή Παρθένα, δεν έχει σπίλο ή ρυτίδα και είναι παρθένα «διά την των δογμάτων και ηθών ορθότητα» θα πει ένας σοφός της Εκκλησίας (Βλ. Β.Ε.Π. 12, 368).

Όπως λοιπόν το δόγμα έτσι και το ήθος στην Ορθοδοξία έχουν πάντοτε Χριστολογικό και συνάμα Τριαδολογικό και Πνευματολογικο και Εκκλησιολογικό και Σωτηριολογικό χαρακτήρα, όπως θα το δούμε παρακάτω.

Ο Τριαδολογικός χαρακτήρας στην ορθόδοξη ευσέβεια και στο ήθος τονίζεται από όλους τους Πατέρες, γιατί έχει την πηγή του στο μυστήριο του αγίου Βαπτίσματος, που τελείται στο όνομα της Παναγίας Τριάδος και ενεργείται «εκ του Πατρός δι’ Υιού εν Αγίω Πνεύματι». Τα λόγια της ευχής στο Βάπτισμα, το «φωτισθήναι ημάς φωτισμόν γνώσεως και ευσεβείας διά της Ομο¬ουσίου Τριάδος», και το «καταφοιτήσαι τοις ύδασι τούτοις την καθαρτικήν της Υπερουσίου Τριάδος ενέργειαν» σημαίνουν πως η καινούρια ζωή, η χριστιανική, αρχίζει μέσα μας και συνεχίζεται ως έργο και ενέργημα της Αγίας Τριάδος «εν η βεβαπτίσμεθα, δι’ ης και ζώμεν και γινώσκομεν και νοούμεν, υφ’ η ν και έσμεν και εις αιώνας αιώνων εσόμεθα, ως εξ Αυτής εσχηκότες το είναι και το ε υ είναι» (Συμεών, ο Ν. Θεολόγος, θεολογικός Α’).

Η Τριαδική Χάρις, πού «έλαβε μυστικώς ο βαπτισθείς δρθοδόξως», ενεργεί μέσα του «κατά αναλογίαν της εργασίας των εντολών», λέγει ο άγιος Μάρκος ο Ασκητής (Φιλοκαλλία, τ. Α’ 113 και 115). Αλλά και τούτη η εργασία των εντολών - η «τήρησις εντολών Θεού» (Α’ Κορ. ζ’ 19)– έχει χαρακτήρα Τριαδολογικό. Γιατί, σύμφωνα με τον άγιο Μάξιμο, «ο μεν του Θεού και Πατρός Θεός Λόγος εκάστη μυστικώς ενυπάρχει των οικείων εντολών. Ο δε Θεός και Πατήρ, όλος εστίν αχώριστος, εν όλω τω οικείω Λόγω φυσικώς. Ο τοίνυν δεχόμενος θείαν εντολήν και ποιών αυτήν, τον εν αυτή του Θεού δέχεται Λόγον ο δε τον Λόγον διά των

εντολών δεξάμενος, δι’ Αυτού το εν Αύτω φυσικώς συνεδέξατο Πνεύμα. Αμήν γάρ, φησί, λέγω υμίν, ο λαμβάνων όντινα πέμψω, εμέ λαμβάνει· ο δε εμέ λαμβάνων, λαμβάνει τον πέμψαντά με (Ιω. ιγ’ 20). Ο γούν εντολήν δεξάμενος και ποιήσας αυτήν, λα¬βών έχει μυστικώς την Αγίαν Τριάδα» (P.G. 90, 1156 – 7). Στη θέση αυτή του αγίου Μαξίμου βρίσκουμε με σαφήνεια την παράδοση του ευαγγελιστού Ιωάννου: Όποιος τηρήσει βιωματικά το λόγο και την εντολή του Χριστού, αυτός μένει στο Θεό και ο Τριαδικός Θεός -Πατήρ, Υιός και Πνεύμα- θα έλθουν και θα κατασκηνώσουν μέσα του (Ιω. ιδ’ 23), Βέβαια το ίδιο συνιστά και την Εκκλησιολογία του Αποστόλου Παύλου: Κάθε χριστιανός και ολόκληρη η Εκκλησία γίνεται καθολικό κατοικητήριο και οίκος και ναός του Θεού, «ναός θεοφόρος», «ναός χριστοφόρος», «ναός του Πνεύματος», ναός, δηλαδή, που μέσα του κατοικεί ο Χριστός και ο Πατέρας Του και ο Παράκλητος, όπως μας λέγουν χαρακτηριστικά οι άγιοι Ιγνάτιος και Χρυσόστομος. Έτσι η ζωή, το ήθος μας, και το τέλος του, η θέωση, είναι πίστη και χάρη, γνώση και κοινωνία της Αγίας Τριάδος: «Αγιασμός και θέωσις αγγέλων και ανθρώπων η γνώσις της Αγίας Τριάδος», λέγει και ο Αββάς Θαλάσσιος (Φιλοκαλλία, τ. δ’ 210).

Αλλά εκείνο που κυρίως χαρακτηρίζει το ορθόδοξο ήθος είναι ο Χριστολογικός και Χριστοκεντρικός χαρακτήρας του. Η πίστη για τους Πατέρες δεν είναι τίποτε άλλο, παρά ο ίδιος ο Χριστός. «Η τελεία πίστις Ιησούς Χριστός», γράφει ο άγιος Ιγνάτιος (Σμυρν. 10, 2). Και ο άγιος Μάξιμος: «Χριστον δε φαμέν είναι την ενυπόστατον πίστιν»(P.G. 90, 332) και επίσης: «Ενυπόστατος πίστις εστίν η ενεργής και έμπρακτος, καθ’ ην ο του Θεού Λόγος εν τοις πρακτικοίς δείκνυται, ταις εντολαίς σωματούμενος δι’ ων ο Λόγος προς τον εν ω κατά φύσιν εστίν ανάγει Πατέρα τους πράττοντας» (P.G. 90, 336). Λυτή η έκφραση του αγίου Μαξίμου, ότι ο Χριστός είναι η ενυπόστατη πίστη πρέπει να νοείται στα πλαίσια του χριστολογικού δόγματος, όπως διατυπώθηκε στην Δ’ Οικουμενική Σύνοδο στη Χαλκηδόνα, στα πλαίσια δηλαδή της θεανθρωπίνης πίστεως και ζωής της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Ο Χριστός είναι λοιπόν η ενυπόστατη, η γεμάτη ζωή θεανθρώπινη καθολική πίστη, που μέσα της έχει και την αρετή, τη ζωή δηλαδή και το ήθος. Ο Χριστός είναι «αρχή και θεμέλιον πάντων των αρετών», λέγει ο Γρηγόριος ο Σιναΐτης.

Και ο άγιος Μάξιμος επαναλαμβάνει: ο Χριστός είναι «υπόστασις πάσης χάριτος και αρετής». Σύμφωνα και με τον Συμεών τον Νέο Θεολόγο, ο Χριστός γίνεται στον καθένα που πιστεύει σ’ Αυτόν «δύναμις φρονήσεως, ισχύς γνώσεως, σθένος σοφίας, κράτος δικαιοσύνης, και θεμέλιον αγάπης Θεού και ανθρώπων, και ενέργεια πάσης ιεράς εντολής και θείου θελήματος, και μία επιστημονική και φυσική αποστροφή και μίσος πάσης κακίας και αμαρτίας και ηδονής και πονηρίας.

Διότι ο Χριστός είναι η ελπίς, και η ειρήνη ημών, και χωρίς τον Χριστόν, όχι μόνον δεν δύναται να κάμη κανείς κανένα καλόν, αλλά είναι και απομακρυσμένος από τον Θεόν» (Λόγος 13).

Το χριστοκεντρικό ήθος στην Ορθόδοξη Εκκλησία δεν είναι μια «Imitatio Christi»(=μίμηση Χριστού), αλλά η εν Χριστώ ζωή (πρβλ. Νικόλαος Καβάσιλας και άγιος Ιωάννης της Κρονστάνδης)· χριστοβίωμα· θεανθρώπινη συμβίωση (όπως η άμπελος και τα κλήματα)· καθολική ένδυση του Χριστού, «ίνα πάντα Αυτός ημίν η έσωθεν και έξωθεν»· ευχαριστιακή ενσωμάτωση του Χριστού στους πιστούς και των πιστών στο Χριστό, ή όπως λέγει ο π. Ιουστίνος Πόποβιτς « ενχρίστωση ». Οι Άγιοι, κατά τον Συμεών τον Νέο Θεολόγο, είναι οι «όλον τον Χριστόν εν εαυτοίς ολοτελώς κτησάμενοι έργω και πείρα και αισθήσει και γνώσει και θεωρία». (Κατήχησις 8η). Ο τέλειος χριστιανός, κατά τον Αναστάσιο Σιναΐτη, είναι «αληθινός οίκος Χριστού, δι' έργων αγαθών και δογμάτων ευσεβών συνιστάμενος» (P.G. 789, 329).

Ολόκληρη η θεανθρώπινη οικονομία του Σωτήρος Χριστού για τη σωτηρία μας: η γέννηση, η μεταμόρφωση, η σταύρωση, η ανάσταση κλπ. επαναλαμβάνονται στην Ορθόδοξη Εκκλησία μέσα στη ζωή των χριστιανών, τόσο λειτουργικά σε κάθε Θεία Λειτουργία, όσο και βιωματικά, στη ζωή του χριστιανού και αυτό είναι το λειτουργικό -ασκητικό ήθος της Ορθοδοξίας. Ο Χριστός, όπως μας λέγει ο Νικόλαος Αχρίδος, δεν ήλθε μονάχα για να μας μάθει τη ζωή ή για να τη διόρθωση, αλλά για να γίνει η ζωή μας. «Τον Υιόν Αυτού τον Μονογενή άπέσταλκεν ο Θεός εις τον κόσμον, ίνα ζήσωμεν δι' Αυτού», λέγει ο Απόστολος και Ευαγγελιστής Ιωάννης (Α' Ιω. δ' 9). Το «δι' Α υ τ ο ύ » στον Ιωάννη ταυτίζεται με το «εν Αυτώ», «εν τω Χριστώ», του Παύλου.

Ώστε το ορθόδοξο χριστιανικό ήθος είναι εκείνο το «ζω ουκέτι εγώ, ζη δε εν εμοί ο Χριστός» (Γαλ. β' 20). Αυτή η περιχώρηση της θεανθρώπινης ζωής του Χριστού στον Παύλο και σε κάθε πιστό -όπου ο Χριστός γίνεται για τους χριστιανούς «τα πάντα αντί πάντων», σωματικά και πνευματικά (άγιος Ιγνάτιος) -αποτελεί τη συνέχεια και τη συνέπεια για μας του μυστηρίου της υποστατικής ενώσεως των δύο φύσεων στο Θεάνθρωπο Χριστό.

Έτσι στο Βάπτισμα γεννιέται ο πιστός εν τω Χριστώ και ο Χριστός εν τω πιστώ και στη συνέχεια ο πιστός ζει την επίγεια ζωή του Χριστού: σταυρώνεται μαζί με το Χρίστο στο θάνατό Του, πεθαίνει για την αμαρτία και τα πάθη (άγιος Ισαάκ ο Σύρος), αλλά και ανασταίνεται και ζωοποιείται με το Χριστό για την «άλλην βιοτήν την αιώνιον». Τρέφεται αδιάκοπα με το σώμα και το αίμα του Χριστού στη Θεία Ευχαριστία, ενώνεται με το Χριστό και τους αδελφούς του ανθρώπους, γίνεται «σύσσωμος» και «σύσσαρκος» και «σύναιμος» καί «σύζωος» του Χριστού.

Έτσι πορεύεται και επαναλαμβάνει ολόκληρη τη θεανθρώπινη ζωή του Χριστού.

Ο άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης αναφέρει σχετικά: «Πάσας τας μεθηλικιώσεις τας εν Χριστώ φθάσαι πας τις οφείλει ο βαπτισθείς εν Χριστώ. Προείληφε γαρ την τούτων δύναμιν, και διά των εντολών ταύτας ευρείν και μαθείν δύναται» (Φιλοκαλία, τ. δ’ 53). Παρόμοιε λέγει και ο άγιος Μάξιμος: «Ο του Θεού Λόγος εφάπαξ κατά σάρκα γεννηθείς, αεί γεννάται θέλων κατά Πνεύμα διά φιλανθρωπίαν τοις θέλουσι, και γίνεται βρέφος, εαυτόν ρν εκείνοις διαπλάττων ταις αρεταίς- και τοσούτον φαινόμενος, όσον χωρείν επίσταται τον δεχόμενον» (P.G. 90, 1181). Έτσι ο Χριστός μορφώνεται μέσα σε κάθε μέλος του σώματός Του και μέσα σ’ όλη την Εκκλησία και τότε όλοι οι πιστοί γίνονται χριστοί. «Ώστε, κατά τον Μεθόδιον Ολύμπου, εν εκάστω γεννάσθαι τον Χριστόν νοητώς, και διά τούτο η Εκκλησία σπαργά και ωδίνει, μέχριπερ αν ο Χριστός εν ημίν μορφωθή γεννηθείς, όπως έκαστος των αγίων τω μετέχειν Χριστού χριστός γεννηθή... οιονεί χριστών γεγονότων των κατά μετουσίαν του Πνεύματος εις Χριστόν βεβαπτισμένων» (Β.Ε.Π. 18, 62-63). Εδώ ακριβώς εκδηλώνεται ολόκληρη η σωτηριολογική και ανθρωπολογική σημασία του δόγματος της Χαλκηδόνος στη ζωή της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας και στη ζωή του κάθε ανθρώπου που είναι μέλος της.

Η έννοια «χριστός», πού αναφέρθηκε πιο πάνω για τους πιστούς, μαρτυρεί συνάμα και τον Πνευματολογικό χαρακτήρα του ορθοδόξου ήθους. Γιατί ο πιστός χρίεται εν Α γ ί ω Πνεύματι, το οποίο στη συνέχεια ενεργοποιεί το ήθος του. Πραγματικά, για τους ορθοδόξους το ήθος μπορεί νάναι χριστιανικό, μονάχα όταν είναι «πνευματικό», όταν είναι «καρπός του Πνεύματος» (Γαλ. ε’, 22), καρπός από τη γλωσσοπυρσόμορφη Χάρη του Παρακλήτου. Το Άγιο Πνεύμα, το «συνδημιουργούν τω Πατρί και τω Υιώ τα δημιουργηθέντα» είναι και το «συνανακαινίζον τα παραφθαρέντα», κατά τον άγιο Παλαμά (P.G. 151, 317). Σε τούτο εδώ το σημείο συναντιέται ολόκληρη η Ορθόδοξη Παράδοση, από τον άγιο Ειρηναίο και Βασίλειο, διά του αγίου Συμεών του Νέου Θεολόγου, μέχρι τον άγιο Σεραφείμ του Σάρωφ και τον άγιο Νεκτάριο.

Ας αναφέρουμε σε τούτο το σημείο ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από την ορθόδοξη Πνευματολογική Παράδοσή μας: «Το Πνεύμα το Άγιον, το εκ του Πατρός αφράστως εκπορευόμενον και δι’ Υιού ημίν επιφοιτών τοις πιστοίς, Πνεύμα ζωής και συνέσεως, Πνεύμα αγιωσύνης και τελειότητος, Πνεύμα το αγαθόν, το σοφόν, το φιλάνθρωπον, το ηδύ, το ένδοξον, το τρέφον ομού και ποτίζον, το ελεούν, το φωτίζον, το δυναμούν, Πνεύμα θείον υπομονής, Πνεύμα χαράς μεταδοτικόν, ευφροσύνης, σωφροσύνης, σοφίας, γνώσεως, πραότητος, αμνησικακίας, αμεριμνίας των κάτω, θεωρίας των άνω, διωκτήριον ακηδίας, αμελείας απελατήριον, περιέργειας και πονη¬ρίας φυγαδευτήριον, Πνεύμα μυστηρίων

δηλωτικόν, αρραβών ουρανών βασιλείας, προφητείας πηγή, διδασκαλίας κρατήρ, αμαρτίας αναιρετικόν, μετανοίας θύρα, την είσοδον τοις αγωνιζομένοις υποδεικνύον οία δη θυρωρός, Πνεύμα αγάπης, ειρήνης, πίστεως, εγκρατείας, Πνεύμα πόθου και πόθον εμποιούν, ελθέ και ενσκήνωσον και μείνον εν ημίν αχωρίστως, αδιαιρέτως, αγιάζον και μεταποιούν και φωτίζον ημών τας καρδίας, ως ομοούσιον και ομότιμον τω Υιώ και τω Πατρί και ως θεούς τούς υποδεχόμενους Σε εργαζόμενον και πάσαν μεν αμαρτίαν εξαφανίζον, πάσαν δε αρετήν συνεισφέρον τη εισόδω Σου». (Συμεών του Ν. Θεολόγου, Θεολογικός Γ, σ.156-158)

Εδώ φαίνεται με σαφήνεια, πως ολόκληρο το ορθόδοξο πνευματικό ήθος, και ως άσκηση και αγώνας εναντίον της αμαρτίας και των παθών, και ως απόκτηση των αρετών και αγιασμός και θέωση, είναι έργο και ενέργημα του Αγίου Πνεύματος, που τη Χάρη Του την παίρνουμε διά του Χριστού μέσα από τα θεία μυστήρια, και τις θεανθρώπινες αρετές της Εκκλησίας (π, Ιουστίνος Πόποβιτς).

Ο τελικός «σκοπός και το τέλος όλης της ενσάρκου οικονομίας του Χριστού» είναι ακριβώς αυτό: «να λάβωμεν Πνεύμα Άγιον εις τας ψυχάς», λέγει ο άγιος Συμεών, ή όπως λέγει ο άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ: να αποκτήσουμε το Άγιο Πνεύμα, και έτσι να ενωθούμε πνευματικά και σωματικά εν τω Χριστώ μετά του Θεού, και με την ένωση αυτή, πάλι κατά τον άγιο Συμεών, να γίνει «τρισυπόστατος κατά χάριν και ο άνθρωπος, εις θέσει Θεός, εκ σώματος και ψυχής και ούπερ μετείληφε θείου Πνεύματος» (Κατήχησις 15). Σε τούτους τους τελευταίους λόγους του αγίου Συμεών τονίζεται σαφώς ο Χριστολογικός και Πνευματολογικός χαρακτήρας της Ορθοδόξου Ανθρωπολογίας: Η Χάρις του Θεανθρώπου Χριστού, που δίνεται με το Άγιο Πνεύμα είναι συστατικό του ανθρώπου. «Όπου είναι το Πνεύμα του Πατρός, εκεί υπάρχει ζων άνθρωπος», έγραφε ο άγιος Ειρηναίος (Έλεγχος Ε’ 9,1-3).

Το ορθόδοξο λοιπόν χριστιανικό ήθος του ανθρώπου είναι Χρίιστολογικό και συνάμα Πνευματολογικό και Τριαδολογικό. Ο ορθόδοξος άνθρωπος είναι Χριστο-ηθικός, Χριστόμορφος και Πνευματικός, και το ήθος του είναι αληθινό και καθολικό ήθος Θεού και ανθρώπου, είναι «ομοήθεια Θεού», κατά τον άγιο Ιγνάτιο (Μαγν. β, 2), είναι το ήθος του Θεανθρώπου Χριστού.

III

Όλα όσα αναφέραμε μέχρις εδώ για το ορθόδοξο χριστιανικό ήθος της Εκκλησίας μας και των Αγίων της, που κατέχουν και διατηρούν με ακρίβεια το αληθινό ήθος του Χριστού, την «ομοήθειαν Θεού», όλα αυτά έχουν ένα κοινό σημείο, ένα κοινό τόπο και χρόνο, που μέσα σ’ αυτόν σαρκώνονται και φανερώνονται κατά τρόπο πραγματικό και ουσιαστικό. Αυτός ο χώρος και ο χρόνος είναι ο ορθόδοξος ναός, η Εκκλησία και η ορθόδοξη εκκλησιαστική λατρεία. Κυρίως δε είναι η Ευχαριστιακή

σύναξη, η Θεία Λειτουργία, που είναι η υπόσταση και η αλήθεια της Ορθοδόξου Εκκλησίας, η ζωή της και η φανέρωσή της, το αληθινό και καθολικό ήθος της. Η Θεία Λειτουργία, που τελείται ως «ευλογημένη Βασιλεία» της Αγίας Τριάδος με την ιερουργία του Αρχιερέα Χριστού και την επίκληση και επιφοίτηση του τελεταρχικού Πνεύματος, συνιστά και φανερώνει το «Μυστήριον του Θεού εν σαρκί», δηλαδή το μυστήριο του Θεανθρώπου Χριστού και του Σώματός Του, της Εκκλησίας Του. Τούτο το μυστήριο συνάγει («εκκλησιάζει») και ενώνει το Θεό, την Αγία Τριάδα, με τους ανθρώπους, τα παιδιά του Θεού. Ενώνει το Χριστό, τον «Πρωτότοκον εν πολ-λοίς αδελφοίς» με τους πιστούς, τους αδελφούς και «συμμετόχους» Του, που είναι τα «μέλη» του Θεανθρωπίνου Σώματός Του. Έτσι με τη Σύναξη για τη Θεία Ευχαριστία, επί τω αυτώ («ομοθυμαδόν») του Θεανθρώπου Χριστού και του Σώματός Του, της Εκκλησίας Του, αποκαλύπτεται και φανερώνεται ενωμένος ο Θεός και ο λαός Του: «γένος εκλεκτόν, βασίλειον ιεράτευμα, έθνος άγιον, λαός εις περιποίησιν, όπως τας α ρ ε τ ά ς (δηλαδή το «ήθος») εξαγγείλη του εκ σκότους ημάς καλέσαντος εις το θαυμαστόν αυτού φως» (Α’ Πέτρ. β’ 9). Η Λειτουργία, η Θεία Ευχαριστία αποκαλύπτει αλλά και συνιστά το καθολικόν ήθος της Ορθοδοξίας.

Στη Θεία Λειτουργία βρίσκει ο κάθε άνθρωπος την πραγματική και αληθινή σχέση του και κοινωνία με το Θεό, με τους άλλους ανθρώπους, τους αδελφούς και «σύσσωμους» του, εν Χριστώ, όπως επίσης και τη σωστή σχέση του με τον κόσμο, τη δημιουργία του Θεού. Γιατί η Θεία Λειτουργία είναι η εν Χριστώ ένωση και μεταμόρφωση των ανθρώπων και του κόσμου και ολόκληρης της κτίσεως, που την συνάγει, την προσφέρει και την αναφέρει ολόκληρη στο Θεό, το Δημιουργό και Σωτήρα του κόσμου και Πατέρα των ανθρώπων. Η Εκκλησία με τη θεία Λειτουργία της ενώνει και μεταμορφώνει τους ανθρώπους και την κτίση ολόκληρη και έτσι ενοποιεί τον άνθρωπο με τον εαυτό του και τους άλλους ανθρώπους. Με τούτη την πράξη της η Εκκλησία μορφώνει τους ανθρώπους με τη μόρφωση του Χριστού, τη θεία και ανθρώπινη μορφή Του, το θεανθρώπινο ήθος, Του (τη «Θεανθρωποήθειά» Του) και έτσι ανακαινίζει το πρόσωπο της γης με τον ανακαινισμό του προσώπου του ανθρώπου «κατ’ εικόνα του Κτίσαντος αυτόν» (Κολ. γ’ 10). Η δε «εικών» και «ομοίωσις» του Θεού στον άνθρωπο αποτελεί το αληθινό ορθόδοξο ήθος, όπως μας το φανέρωσαν οι Άγιοι του Χριστού (πρβλ. τη «Μυσταγωγία» του αγίου Μαξίμου του Ομολογητού, ΠΡ.G. 91, 657-717).

Ο Χριστός «εικών του Θεού του αοράτου» (Κολ. α’ 15) φανέρωσε την εικόνα και το ήθος του Θεού στους ανθρώπους, αλλά επίσης φανέρωσε και την εικόνα και το αληθινό ήθος του ανθρώπου που είναι η λατρεία στο Θεό. Και τα δύο αυτά ο ίδιος συνεχίζει να τα φανερώνει στην ιστορία και στον κόσμο με την Εκκλησία Του, που τα πραγματοποιεί με ολόκληρη τη ζωή της και μάλιστα με τη λατρεία της και τη

Θεία Ευχαριστία της. Γι’ αυτό στη Θεία Λειτουργία συγκεντρώνεται, συνοψίζεται και ανακεφαλαιώνεται το «προσωπικό» (ασκητικό) χριστιανικό ήθος του πιστοί ανθρώπου, και το «κοινωνικό» (λειτουργικό) ήθος των χριστιανών ως ενιαίο καθολικό – λειτουργικό – εκκλησιαστικό ήθος, δηλαδή ήθος Χριστολογικό και Χ ρ ι σ τ ο κε ν τ ρ ι κ ό.

(«Μαρτυρία Ορθοδοξίας» -Δοκίμια, σ.85-103)

Πηγή: pemptousia.gr